

Overdenking

Gemeente van onze Heer, geliefde mensen van God,

Het is zomer en dat schijnt bij uitstek de tijd te zijn voor gelijkenissen, dit jaar uit het Matteüsevangelie. Matteüs heeft de gelijkenissen verzameld en allemaal bij elkaar gezet in één grote gelijkenisrede, want rond vijf redes heeft hij zijn evangelie opgebouwd, met een knipoog of een heel serieuze verwijzing naar de vijf boeken van Mozes. Voor Matteüs is Jezus de nieuwe Mozes, de mens van God die vertelt wat God voor ogen staat; de mens van God die bevrijdt uit alles wat een mens gevangen houdt en hem belemmert de mens te worden die zij zijn kan. En Jezus begon met de Bergrede, zijn interpretatie van de Tora, die niet ging over al die regels maar om het principe daarachter: de liefde van God die om antwoord vraagt in de liefde van de mens voor God en medemens. Hij vertelt over de wereld zoals die God voor ogen staat, zijn Koninkrijk, als mogelijkheid en als belofte, als uitnodiging aan ons om dat visioen te delen en vanuit dat visioen te leven.

Nadat Jezus daarover had verteld, liet Hij het zien en ervaren. Hij genas mensen, vergaf hen hun schuld en liet ze tot hun recht komen.

Met zijn zendingsrede stuurde Jezus zijn leerlingen erop uit om voor ieder die er ontvankelijk voor is, het Koninkrijk van God nabij te laten zijn. Gewoon, door de manier waarop zij – en dus ook wij, de leerlingen van vandaag – als vertegenwoordigers van het Koninkrijk de vreemde ander tegemoet treden en zo Jezus navolgen, met liefde.

En nu zijn wij bij de derde grote rede van Jezus aangeland. Zoals gezegd: de gelijkenisrede. En als de Bergrede over het Koninkrijk van God gaat en ook de zendingsrede, dan zal dat Koninkrijk ook het onderwerp wel zijn van de gelijkenisrede.

We hoorden de gelijkenis van de zaaier, sloegen een stukje in het evangelie over, en hoorden vervolgens de uitleg die Jezus eraan gaf voor zijn leerlingen.

In het stukje dat wij oversloegen vragen de leerlingen aan Jezus waarom Hij tegen de menigte in gelijkenissen spreekt. En Jezus geeft het onaardige antwoord dat ze het toch niet begrijpen. Ziende blind en horende doof. Maar ook de leerlingen blijken uitleg nodig te hebben. Zo eenvoudig zijn die kleine verhalen dus niet. Het zijn een soort raadsels, zoals wijsheidsleraren ze graag vertellen. Ze gaan over het leven zoals dat geleefd wordt, met alle moeite en pijn en verlangen en plezier. Ze zeggen niet het 'is' zus of zo, maar ze laten ons nadenken, in kringetjes rond het verhaal lopen om het aan alle kanten te bekijken. En dwars door die kleine verhalen heen kijken we naar ons eigen leven en vinden misschien onverwachte gezichtspunten. Dan breekt zo'n verhaal vastgeroeste denkbeelden of praktijken open. En openbreken is een kenmerk van het Koninkrijk van God.

We gaan gelijk maar naar de uitleg van de gelijkenis die Jezus aan zijn leerlingen geeft. Dat is alvast één gezichtspunt. Zijn blik is gericht op het zaad en de grond. Het zaad is het woord van het Koninkrijk van God en de grond is degene die dit woord hoort. Het lijkt erop dat Jezus wil dat de leerlingen nadenken over wat voor soort grond zij zijn. En wij denken mee: ben je als de weg, als dat dunne laagje waaronder rotsen schuil gaan, ben je al helemaal bezet met

onkruid, of ben jij voor het goede nieuws van het Koninkrijk van God vruchtbare grond? En ook dit nadenken kan iets openbreken. Tenzij je zelf tot de conclusie komt dat jij als de goede grond bent en vrucht draagt, misschien wel honderdvoudig.

Maar ik vind het waarschijnlijker dat Jezus deze uitleg van de gelijkenis aan zijn leerlingen geeft, omdat zij in zijn voetsporen, het Koninkrijk van God zullen vertegenwoordigen. Ze zijn er tenslotte al op uitgezonden. En dan verklaart Hij met deze gelijkenis wat de leerlingen zelf eerder hebben ervaren: niet iedereen is ontvankelijk voor het goede nieuws van de omgekeerde wereld. Ieder mens is anders. Ieder mens reageert weer anders. En niet helemaal zoals de gelijkenis schetst, want In de vergelijking tussen mensen en grond laat de gelijkenis zijn beperkingen zien. Grond is wat het is: de weg, rotsen, vol onkruid of vruchtbaar. Een mens lijkt daar niet op. Een mens ontwikkelt zich en groeit – als het goed is – naar haar bestemming.

Die mogelijkheid is er voor iedereen, juist omdat een mens geen grond is. Een mens kan voor het visioen van een omgekeerde wereld in principe veranderen van een rotsachtige bodem in een vruchtbare akker. Als je, toen je voor de eerste keer hoorde van dat Koninkrijk van God je schouders ophaalde, omdat het leven goed is zoals het is, hoeft dat niet direct te betekenen dat het zaad weggepikt is door de vogels. Ergens kan het visioen van het Koninkrijk van God blijven hangen, totdat de omstandigheden jou ontvankelijk maken voor die mogelijkheid. Zo kan het leven ook zijn. Het hoeft niet, maar het kan.

Eigenlijk verbaast het me dat Jezus in de uitleg voor zijn leerlingen kiest voor de uitleg van het zaad en de grond. Waarom legt Hij de zaaier niet uit, die leerlingen zijn of worden toch zaaiers? Laten we het verhaal ook eens vanuit dat gezichtspunt bekijken. En waarschijnlijk zal dat ook het gezichtspunt zijn van de menigte die dit raadselachtige verhaal hoort, want je inleven in grond of in zaad doe je niet snel. Je gaat als vanzelf in de schoenen van de zaaier staan. ‘Hoe zou ik het doen?’

Een eerste reactie zou kunnen zijn ‘van wie heeft deze man in vredesnaam zaaien geleerd?’. En dan zeg je eigenlijk dat jij het zelf heel anders aan zou pakken: keurig binnen de lijntjes. Het kostbare zaad alleen uitstrooien waar het echt tot wasdom komen kan. Maar je kan ook denken: die zaaier neemt risico met dat zaad, maar hij wil wel volledig gebruik maken van de grond die hem ter beschikking staat. Van bovenaf kan je tenslotte vaak niet zien of er dicht onder de grond een rotsachtige bodem zit. En zaaïen tussen onkruid is zo slecht niet, als je daarna maar gaat ploegen. Jammer dat dat er bij ingeschoten is.

En dan kan je nog bedenken dat de zaaier best wel rijk is en dat het er daarom niet veel toe doet waar het zaad valt. Of juist dat hij heel arm is en dat iedere graankorrel telt. Het verhaal vertelt vooral heel veel niet. Het geeft ruimte om zelf in te kleuren, je eigen te maken, na te denken over de keuzes die je hebt als zaaier.

En als je je inleeft in de zaaier ben je natuurlijk benieuwd naar de afloop van het verhaal; je hoopt op een goed einde. Daar lijkt het ook op, als Jezus begint met de honderdvoudige opbrengst. Een honderdvoudige opbrengst is een redelijke, maar zeker geen goede opbrengst. Dus we verwachten een oplopende reeks: een deel tweehonderdvoudig een deel zelfs vierhonderdvoudig. Wauw, want geweldig voor die zaaier! Maar de reeks loopt af, van honderd naar zestig, naar dertig. Kortom: teleurstellend. Die zaaier heeft het niet goed gedaan. Althans, naar onze maatstaven. Maar als we kijken vanuit een heel ander gezichtspunt, vanuit de omgekeerde wereld, het Koninkrijk van God, dan ziet het er misschien

heel anders uit. Dan is dertigvoudig toch maar mooi dertig keer dat ene zaadje. Dan zaai je niet voor de opbrengst dan zaai je voor de mogelijkheid van een bijdrage aan het Koninkrijk van God.

Misschien zit daarin wel de kern van het verhaal voor de menigte en van de gelijkenis voor de leerlingen: dat het erom gaat om het Koninkrijk van God te herkennen als mogelijkheid hier en nu en als belofte: het Koninkrijk komt, al is het misschien wat trager dan wij zouden willen.

En dat we erkennen dat dat Koninkrijk van God niet door ons gemaakt wordt, maar dat wij het wel kunnen tegenwerken door zo ontoegankelijk te zijn als de weg, of zo oppervlakkig als de rotsbodem, of zo chaotisch als een veld vol onkruid.

Dat God voor zijn Koninkrijk een beroep op ons doet: wees ontvankelijk voor dat visioen en laat het je leven richting geven. Wees een zaaiër, gewoon door je manier van leven. Wij kunnen een beroep doen op God: schenk ons uw Geest, laat ons horen en zien en begrijpen, laat ons goede grond zijn en vrucht dragen.

Amen